

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte fredag den 19. april 1968 kl. 13.

Møtet ble ledet av formannen, **B e n t R ø i s e l a n d**.

Til stede var: Trygve Bratteli, Korvald, Halvard Lange, Leiro, Otto Lyng, Erling Petersen, Røiseland, Rakel Seweriin, Stray, Ingvaldsen, Hønsvald, Aase Lionæs (for Magnus Andersen), Borgen, Ragnar Christiansen, Nordli (for Treholt).

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Statsminister Borten, utenriksminister Lyng, statsrådene Willoch, Lyngstad og Moxnes.

Dessuten ble følgende embetsmenn gitt adgang til møtet: Fra Statsministerens kontor statssekretær Vindsetmo. Fra Utenriksdepartementet ekspedisjonssjef Skarstein, byråsjef Holland og byråsjef Colding. Fra Handelsdepartementet ekspedisjonssjef Stokke og byråsjef Saxrud.

Til behandling:

Statsministeren redegjør for markedssituasjonen foran statsministermøtet i København.

Statsminister Borten: Jeg takker for at komiteen har villet bruke av påskeferien – i Stortinget i all fall – til dette møtet. Vi fant det så pass viktig som sak for oss at vi hadde behov for å konsultere den utvidede utenrikskomite.

Jeg skal bare gi noen generelle betraktninger, som jeg går ut fra vil bli supplert av utenriksministeren og spesielt handelsministeren som har vært deltaker på de forberedende møter.

Etter at forsøket på å etablere en nordisk tollunion i 1950-årene ikke førte fram, har det vel ikke vært gjort noe alvorlig forsøk på en vesentlig utvidelse av det økonomiske samarbeid i Norden. Årsaken er ikke først og fremst at tollunionplanen ikke lot seg realisere, men at oppmerksomheten av gode grunner har vært rettet mot de europeiske markedsmuligheter. Det sier seg selv at i den grad de nordiske land inkluderes i europeiske markedsordninger, har behovet for nordiske arrangementer avtatt. Gjennom de nordiske lands tilslutning til EFTA har vi, som ofte nevnt, på indirekte vei fått det nordiske marked for industrivarer, som var en del av tollunionsplanen forrige gang.

Det har også etter at EFTA ble dannet, vært gjort gjentatte forsøk på å bygge bro mellom De seks og De syv, og da det ikke lyktes å etablere et europeisk frihandelsområde omfattende begge disse grupperinger, har de fleste EFTA-land, på ulike premisser riktignok, søkt om tilknytning til EEC. Det siste forsøk i denne retning viste seg ikke å gi bedre resultater enn det første som ble gjort i begynnelsen av 1960-årene. Men det går vel an å si at mens man etter bruddet i 1963 kunne gjøre seg visse håp om at det etter hvert ville kunne oppnås en tilfredsstillende ordning med EEC, synes dette etter Frankrikes fornyede veto å ha nokså lange utsikter. Det er mange som mener at nå er døren til EEC slått så ettertrykkelig igjen

at vi etter det siste møte i ministerrådet må innrette oss på den bestående markedssplittelse i Europa og at den kan bli av lang varighet.

Det er vel dette faktum som har gjort at interessen igjen er økt for nye forsøk på å styrke EFTA, og også utvide det nordiske økonomiske samarbeidet.

Som dere som er medlemmer av Nordisk Råd husker, tok jeg opp spørsmålet om en felles nordisk opptreden med henblikk på å styrke EFTA, bl.a. som et forhandlingsorgan i europeiske markedsspørsmål, og det vant tilslutning. Det er da utarbeidet et nordisk opplegg for en styrkelse av EFTA-samarbeidet. Det er meddelt alle EFTA-partnerne og vil bli drøftet på ministerrådsmøtet i London i mai. Det er full oppslutning om dette forsøk fra alle de nordiske EFTA-land, så vidt vi vet, og det er også enighet om at arbeidet på å styrke EFTA skal ha prioritet i den nærmeste fremtid. Under det kommende statsministermøte i København vil det ytterligere bli drøftet og understreket, og det vil også fremgå av den uttalelse som formodentlig vil bli vedtatt der, at de nordiske land er innstilt på å opptre sammen i andre spørsmål som gjelder en utvidelse av det europeiske markedssamarbeid.

Da Nordisk Råds sesjon fant sted i Oslo, var det klart at Frankrike på nytt antagelig ville blokkere en europeisk løsning, men på det tidspunkt var det antydning en del forslag fra forskjellige EEC-hold om arrangementer som kunne bidra til en tilnærming eller i all fall forhindre at de gled videre fra hverandre. Det var på dette tidspunkt derfor nokså overraskende at det fra dansk side ble lansert et nytt initiativ så vidtgående som det er, for å utvide det økonomiske samarbeid i Norden. De andre lands regjeringer var ikke orientert om at den danske regjering omgikk med slike planer, og langt mindre konsultert på forhånd. Det eneste jeg vil nevne her, er at Erlander og jeg om formiddagen samme dag som det ble fremsatt innbydelse til et slikt møte, ble orientert like før debatten begynte i plenum. Tilfellet ville at statsminister Erlander ringte akkurat nå for 5 minutter siden, før jeg gikk hit, og la på nytt for dagen en overraskelse også fra svensk side over at planene fra dansk side ble så vidtgående som de viste seg å være. Den rekommandasjon som Rådet etter innstilling fra det økonomiske utskottet vedtok, pekte heller ikke i retning av så vidtgående fremstøt for utvidelse av samarbeidet. De fleste regnet vel med et utspill foran det bebudede toppmøte i København som ville være i tråd med de tidligere forsøk som er gjort for å komme videre med nordisk samarbeid – selv om det ville skje på en annen europeisk markedsbakgrunn.

På sesjonen i Oslo i begynnelsen av februar ble det avtalt at den danske regjering skulle fremlegge et P.M. som skulle danne grunnlag for drøftelsene på statsministermøtet i København, og at samarbeidsministrene skulle drøfte det før København-møtet. Det danske P.M. fikk vi i form av et telegram 4. mars, og dette telegram er i forbindelse med innkallelsen til dette møte tilstillet medlemmene av den utvidede utenrikskomite.

Det danske utspill kan naturligvis oppfattes forskjellig, man kan velge å se det som en katalog over muligheter for en utvidelse av det nordiske samarbeid, men man kan kanskje også like gjerne oppfatte det som et radikalt forslag til en avtale om en vidtgående økonomisk union i Norden. Medlemmene har jo hatt anledning til å gjøre seg kjent med innholdet, jeg skal ikke gå nærmere inn på det. Jeg vil nøye

meg med å føye til at jeg har grunn til å tro at opphavet til den danske plan er et embetsmannsutkast som i vesentlige trekk forelå før regjeringsskiftet i Danmark. Man merket jo også under valgkampen at det ble heist nye markedssignaler fra sosialdemokratenes side etter at det har vist seg vanskelig å få EEC i tale. Mine antagelser bestyrkes også i en radiokommentar som ble avgitt av tre av oss i den finske radioen under Nordisk Råd, hvor Per Hækkerup deltok fra dansk side. Han gav tydelig uttrykk for at de hadde planer som gikk atskillig lenger enn de som var kjent før.

På et møte mellom samarbeidsministrene på Marienborg 11. mars, hvor det danske P.M. ble drøftet, var det enighet om at man for å oppnå konkrete resultater på kortere sikt måtte stille seg vesentlig mindre ærgjerrige mål enn hva man på bakgrunn av P.M.-et kunne få inntrykk av at man gjorde i Danmark. Som et videre ledd i forberedelsene til statsministermøtet som nå skulle holdes, ble det nedsatt en ekspertgruppe på byråsjefplan for å redegjøre for mulighetene for å utvide det økonomiske samarbeid. Gruppen skulle med andre ord ikke utarbeide forslag, langt mindre føre forhandlinger. Rapporten ble avgitt 6. april, og det er den som er tilsendt medlemmene av denne komite til påskelektyre. Som dere ser, har våre representanter i ekspertgruppen under redegjørelsen for mulighetene for et utvidet økonomisk samarbeid pekt på at en vesentlig utvidelse reiser så store problemer at det må nye utredelser til for å bringe på det rene om det er mulig å gjøre dette på en måte som gir rimelig balanse mellom fordeler og ulemper for hvert enkelt av de deltakende land. Våre representanter har derved unngått å forplikte våre myndigheter på en slik måte at de bestemmende organer kom i fare for å måtte ta skritt tilbake under den senere prosedyre. Nå er det vel lagt opp slik at man, om det er stemning for det, kan gå noe videre etter nærmere drøftinger.

Som det allerede vil være kjent fra avisene, har Regjeringen stilt seg positiv til tanken om å undersøke om det er mulig å ta nye skritt til å styrke Norden som enhet utad, – i EFTA, overfor EEC, osv. – og å utvikle det nordiske samarbeid ytterligere. Vi har imidlertid ment at det ikke er mulig i København å være med på en prinsippbeslutning om så vesentlige skritt før det foreligger nye utredninger og vurderinger på en rekke viktige områder. Det er på dette punkt en viss, i all fall presentasjonsmessig, forskjell mellom den norske innstillingen og det standpunkt de tre andre land har tatt. Bakgrunnen er at vi er på det rene med at Norge er det land som antakelig vil få de største vanskeligheter med å oppnå balanse mellom fordeler og ulemper, og en slik balanse er forutsatt å skulle tilveiebringes for at man skal gå et skritt videre. Det er derfor etter Regjeringens oppfatning nødvendig å få det nye initiativ drøftet både på det politiske plan og med de berørte grupper og interessers organisasjoner her hjemme. Jeg tror norsk opinion ville ha funnet det bemerkelsesverdig om regjeringsrepresentantene nå reiste til København og inntok forpliktende standpunkter uten at dette var behørig gjennomdrøftet her hjemme. Men i dette standpunkt – det vil jeg gjerne poengtere – ligger det selvsagt ikke noe ønske om å torpedere eller forhale realistiske bestrebelsers på å styrke det nordiske samarbeid. Vi har også inntrykk av at heller ikke de andre land er rede til uten videre å vedta konkrete forslag uten nærmere utredninger, og den prinsipielle

enighet som synes å herske mellom dem, dekker over meget store meningsforskjeller og interessenmotsetninger når det gjelder de enkelte deler som må inngå i en slik pakke. Når det ligger slik an, mener vi at det naturlige må være at man først utreder saken og så fremlegger vel gjennomtenkte forslag og deretter treffer de nødvendige prinsippbeslutninger. Det er klart at man behøver ikke utrede alle spørsmål i detalj, men vi må ha på bordet en pakke som viser hva man skal vedta og hvilke forpliktelser vi påtar oss, og hvilke fordeler og ulemper vi kan anta dette vil medføre for vårt eget land.

Som det vil fremgå av spesielt statsråd Willochs redegjørelse etterpå, er Regjeringen rede til å være med på å utrede en nordisk tollunion, ytterligere samarbeid i handelspolitikken, utvidet samarbeid i fiskeri- og jordbrukspolitikken, i kapitalspørsmål, i næringslovgivning osv. Vi har som et preliminært standpunkt erklært oss villig til å sette utgangen av 1969 som en tidsfrist for utredningene. Kan man bli ferdig før, kan resultatet fremlegges tidligere. Vi vil legge stor vekt på de utredninger som vil følge ved å bygge opp et solid apparat som arbeider i nær kontakt med hovedorganisasjonene i næringslivet. Selv om mange av disse spørsmål har vært utredet tidligere, vil utredningene nå skje på en noe annen bakgrunn og kanskje også – for å si det slik – med større utsikt til å føre til resultater enn tidligere. Det er derfor viktig for oss å få avklart hvilke ønskemål og prosjekter vi må bringe fram i de utredninger vi går inn i, ikke bare når det gjelder utformingen av tollunionen og et utvidet samarbeid på de andre områder som nevnt, jordbruk, fiske og kapitalforhold, på det industrielle område og i forskningssektoren, utviklingssektoren for industri hvor det kanskje er størst utsikt til at vi kan bibringe en styrking av det nordiske næringslivet ved en koordinering. Vi er antakelig det land – i hvert fall må vi vel si det sammenlignet med Sverige – som har størst behov for å komme med i teknologisk samarbeid på fordelaktige felter, og hvis de er villig til å inngå et samarbeid der, har jeg den oppfatning at det er der vi har mest å hente, ikke bare for oss i Norge, men for Norden samlet. Det er umulig å si hvilke konkrete prosjekter det her kan bli tale om, det står jo bare diffust i de rapporter som er sendt ut.

Selv om det nå i avisene og på annen måte er fremstilt slik at Norge er den tilbakeholdende part i nordisk samarbeid, tror jeg at når man kommer i gang med undersøkelser og drøftinger, vil det inntrykket forta seg. Jeg tror at det vil vise seg i København at utredningslinjen er den eneste man kan komme fram på. Det er Regjeringens oppfatning at vi avgjort vil ha fordeler å vinne i et utvidet nordisk samarbeid og større nordisk enhet utad, og derfor vil vi understreke at vi går til disse arbeider i positiv ånd. Men det er like klart at det først er utredningsarbeidet og totalbalansen mellom fordeler og ulemper for de enkelte land som vil avgjøre om det er mulig å komme lenger. Det er f.eks. helt på det rene at Danmark ikke er noe mer interessert i en tollunion enn Norge er, ut fra den betraktning at deltakelse i en tollunion vil kunne innebære at det skapes økte vanskeligheter for enkelte viktige danske næringsgrener. Også Danmark vil sannsynligvis avveie det det vil tape i en tollunion mot det det vil oppnå på f.eks. jordbruksområdet. Vanskeligheten for oss ligger i at det ikke er så lett å peke på konkrete fordeler som vil oppveie de

ulempene som vil medføres ved å tre inn i en tollunion, slik som forholdet er sammenlignet med Danmark. Det er på denne bakgrunn, synes jeg ikke noen grunn til å fremstille de norske myndigheter eller den norske allmenhet som mindre interessert i nordisk samarbeid enn de øvrige lands. Alle land må nødvendigvis ta vare på sine interesser, men vi må strekke oss så langt som det er mulig for å finne ordninger som kan gjøre at Norden kan komme videre i samarbeid og enhet – og da forutsetningsvis styrke – på bakgrunn av det initiativ som nå er tatt.

Jeg har her prøvd å gi ganske kort et generelt bilde av den prosedyre som hittil er fulgt, og Regjeringens holdning rent generelt på det foreløpige plan som saken nå befinner seg. Jeg vil be om at handelsministeren, som har vært mest oppe i drøftingene, supplerer dette.

Statsråd Willoch: Etter statsministerens redegjørelse tror jeg ikke det er behov for noen inngående supplerer fra min side. Jeg vil bare kort peke på at det er en sannhet med ganske store modifikasjoner når det antydes at det foreligger en forenet svensk-dansk-finsk oppfatning på den ene side og en norsk oppfatning på den annen side. Det er riktignok slik at representanter for de tre førstnevnte land har gitt uttrykk for at de er villige til å støtte en formulering vedrørende den nordiske tollunion som kan lyde omtrent slik – jeg leser det i min egen ekstempererte norske oversettelse:

«Statsministrene er blitt enige om å søke å utvide det nordiske samarbeidet i følgende henseende:

a) Som et ledd i en nordisk handelspolitikk opprettes en nordisk tollunion med utgangspunkt i det veide gjennomsnitt av de fire lands tollsatser. Hensyn skal derved tas til ønskeligheten av, der det er mulig, å fastsette de nordiske tollsatser ved EEC's tollnivå eller i så nær overensstemmelse dermed som mulig. For å løse de særskilte vanskeligheter som oppstår for enkelte land, kan tollkontingenter, tollsuspensjoner og overgangsordninger komme på tale.»

Men det er verd å merke seg at det ikke er avklart om tilslutning til dette synspunkt fra dansk side er avhengig av at man også får en forpliktende uttalelse vedrørende landbrukspolitikken, mens det på den annen side er temmelig på det rene at man på svensk og sannsynligvis også på finsk side ikke er beredt til å gi noen særlig vidtgående uttalelse for så vidt angår landbruk. Denne problemstilling kan kanskje illustreres og utdypes ved at jeg kort skisserer hva disse lands representanter antagelig er villig til å strekke seg til på landbrukets område.

De svenske og finske representanter har antydnet en formulering omtrent slik:

«Mulighetene til lettelse i samhandelen med jordbruksprodukter og til samarbeid vedrørende eksporten til tredje land tillvaretas.» – Man skjønner hva det betyr, det er ikke særlig forpliktende. – «En samordning av jordbrukspolitikken bør efterstrebes. Målsettingen bør være å skape en suksessiv tilpassing til integrasjonen på dette område i Europa.»

Denne formulering, som man fra svensk og finsk side gav tilslutning, er jo, som nevnt, ikke særlig forpliktende. Det kan ikke sies å dreie seg om en prinsippbeslutning av særlig konkret innhold.

Fra dansk side ønsket man en mer vidtgående formulering. Det ble gitt følgende antydning:

«Det gjennomføres en felles nordisk jordbrukspolitik etter EEC-mønster med sikte på gjennom et begrenset antall år å etablere et fritt marked for næringsmidler i Norden.

I overgangsperioden skal alle muligheter til lettelse i samhandelen med jordbruksprodukter og til samarbeid vedrørende eksporten til tredje land utnyttes.»

Vi er som sagt, ikke kommet så langt at vi helt har kunnet klarlegge hvilket standpunkt den danske regjeringsdelegasjon vil innta til tollunionsspørsmålet dersom, eller la meg heller si når det blir klarlagt at de ikke får full tilslutning til sitt prinsippale standpunkt på landbruksområdet. Det beror derfor delvis på et «optisk bedrag» når man oppfatter situasjonen derhen at man har en trelandsfront mot den norske linje. Når dette ikke er ytterligere klarlagt på det nåværende tidspunkt, henger det rett og slett sammen med det voldsomme tempo alle disse forberedelser har måttet gjennomføres i.

Disse to områder, tollpolitikken og de dertil knyttede handelspolitiske spørsmål, som er ganske vidtgående, og jordbrukspolitikken, er vel de viktigste av de områder det vil bli tale om å fatte prinsippbeslutninger om nu. Av de øvrige nevner jeg spørsmålet om et økt samarbeid på fiskeriområdet, hvor det kan bli tale om et oppdrag med sikte på avvikling av eksisterende samarbeid med hensyn til avsetning på tredje lands markeder.

Videre foreligger visse forskjeller i synspunkter på kapitalmarkedspolitikken, hvor man fra de tre lands side har antydnet interesse for opprettelse av et nordisk finansieringsinstitutt, som også skulle ta seg av forretningsmessig finansiering. Vi har fra norsk side antydnet at man burde ta sikte på at et slikt institutt skulle få karakter av et omstillings- eller utviklingsfond, som skulle finansieres av de deltagende land etter økonomisk evne. Dette har man fra svensk side vært lite interessert i. Det er grunn til å tenke seg at man fra dansk og finsk side kanskje vil være mer interessert i et slikt institutt som vi har antydnet fra norsk side, enn i et institutt av typen nordisk investeringsbank, slik som tidligere utredet og som ikke fikk noen tilslutning fra flere hold.

Ellers ligger jo – som statsministeren klart gav uttrykk for – hovedspørsmålet fremdeles i om de samarbeidsoppgaver som stilles opp, skal fremstilles som oppgaver som man skal forsøke å gjennomføre, eller m.a.o. ta en prinsippbeslutning om, eller om man skal stille opp disse spørsmål som gjenstander for utredninger, med et positivt formulert utredningsmandat, som antyder at man er interessert i å nå et positivt resultat, men uten at man forplikter seg til bestemte resultater før man vet mer konkret hvorledes løsningene kan bli. Vi har altså anbefalt den sistnevnte fremgangsmåte.

Utenriksminister Lyng: Jeg skal prøve med forholdsvis få ord å summere opp det statsministeren og handelsministeren har sagt.

Som handelsministeren nevnte, har det jo vært arbeidet under et meget sterkt tidspres. Det har vært holdt to møter mellom samarbeidsministrene, og de embetsmenn fra de forskjellige land som har arbeidet med dette, har sittet sammen kontinuerlig i flere uker. Men til tross for at tiden for så vidt har vært brukt så intenst som den kunne brukes, må det vel innrømmes at linjene i oppfatningen på de forskjellige hold på langt nær er helt klare ennå. Men jeg vil gjerne likevel forsøke å summere opp det materiale vi har.

Først når det gjelder det reelle syn på de forskjellige hold. Det er tatt inn på sidene 11 og 12 i den utsendte rapport. Jeg vil da gjerne begynne – jeg hadde nær sagt – bakfra, med det danske standpunkt som er det mest vidtgående. Det finnes på side 12, og det kan vel sammenfattes ganske kort ved å sitere den danske uttalelse om at man fra dansk side mener «at der allerede nu er grundlag for en principbeslutning om en vidtgående utvidelse af det nordiske økonomiske samarbejde i retning af en økonomisk union.»

Det er den danske synsmåte kort utkrystallisert.

På svensk og finsk side har man ikke kunnet akseptere en så omfattende målsetting, og begrunnelsen for den svenske reservasjon ligger selvfølgelig i jordbruksproblemet, som fra dansk side synes å være en forutsetning for å være med på vidtrekkende beslutninger, men som svenskene meget lett kan regne seg til vil komme til å koste dem meget betydelig kontantbeløp pr. år i tiden fremover. Jeg tar vel ikke feil når jeg sier at det har vært nevnt beløp på atskillig over 1 milliard svenske kroner pr. år.

Fra svensk og finsk side har man utkrystallisert sin foreløpige reelle målsetting – den er gjengitt på side 11 nederst – om at man allerede nå kunne ta sikte på å utforme konkrete anvisninger for opprettelse «af en nordisk toldunion og en fælles handelspolitik, en fælles nordisk industripolitik og et øget økonomisk-politisk samarbejde.»

På norsk side har man sammenfattet sitt syn derhen at det på det nåværende grunnlag ikke kan sies noe bestemt om utsiktene til at det gjennom et videregående samarbeid kan oppnås balanse mellom de deltagende lands fordeler og ulemper. De norske embetsmenn har latt sitt syn munne ut i den betraktning at det nå bør tas opp et grundig samarbeid på nordisk basis for å belyse og utkrystallisere disse spørsmål, men at man mener at det ikke på det nåværende tidspunkt kan treffes noe bindende vedtak eller noen politisk bindende målsetting.

Når det så gjelder den formelle side ved dette, vil jeg reise spørsmålet: i hvilken form kan man tenke seg at disse forskjellige synsmåter blir presentert under Købehavn-møtet? Med hvilken form mener jeg her hvilke voteringstemaer eller hvilke vedtak man kan bli invitert til å treffe. Rent formelt sett er jo forholdet at dette er et møte mellom statsministrene, og vi vet at tanken fra de tre andre land, har vært at statsministrene skal avgi en uttalelse som vil binde dem politisk, med den politiske realitet det innebærer. For det er jo selvsagt at ingen av de møtende ministre i en slik situasjon formelt og in optima form kan binde andre enn seg selv.

Forskjellen mellom det norske standpunkt på den ene side og de noe varierte og hittil ikke helt avklarede standpunkter på den annen side, ligger da – som handelsministeren var inne på – nettopp i den formuleringsnøkkel som er brukt henholdsvis i det forslag som er skissert fra de tre land, og i det forslag som er skissert fra norsk side. I trelandsforslaget sies det – og jeg har større tillit til komiteens språkkunnskaper enn handelsministeren, så jeg leser på svensk:

«Statsministrarna har enats om att söka utvidga det nordiska samarbetet i följande hänseenden:

a) Som ett led i en nordisk handelspolitik upprättas en nordisk tullunion med utgångspunkt från» osv. osv.

Det er riktignok benyttet den relativt forsiktige formulering at «statsministrarna har enats om att söka utvidga», men det er jo ganske klart at om et lands statsminister i en slik proklamasjon binder seg til å søke å opprette en nordisk tollunion, ligger jo deri en politisk målsetting som i meget vesentlig grad binder ham selv.

Den norske formulering lyder da slik – og den er også formulert på svensk, ser jeg, men den kan jeg da oversette:

«Statsministrene mener at en ytterligere utvidelse av det særskilte nordiske samarbeid innenfor EFTA bør overveies i lys av den markedspolitiske situasjon» ... osv. osv.

Så jeg skulle tro at man i København vil bli stilt overfor valget mellom de to nøkkelformuleringene som jeg her har gjengitt. Men, som handelsministeren sa, det er ennå en rekke problemer og motsetninger innen trelandsgruppen som ikke er avklaret, og det kan godt vise seg når man blir konfrontert med realitetene at det også på det hold kan bli en stadig økende betenkelighet når det gjelder bindende formuleringer.

Jeg vil til slutt si at jeg for mitt vedkommende er enig med statsministeren i at det er all mulig grunn til å vise en positiv innstilling til det som nå skal skje videre, både fordi det politisk sett er klokt, og først og fremst fordi jeg har tro på at det kan oppnås reelle resultater ved forhandlinger og videre arbeid. Men i likhet med statsministeren kan jeg vanskelig se at han under statsministermøtet i København om noen få dager kan binde seg selv politisk, og dermed i ganske stor utstrekning binde også vår regjering – og selvfølgelig til en viss grad våre stortingsgrupper – til noe bestemt standpunkt.

Statsråd Willoch: Når jeg oversatte en viss tekst til norsk, var det ikke ut fra mistillit til komiteen, men ut fra en beskjedenhet når det gjaldt min egen evne til å lese svensk. Og jeg noterte med interesse at selv utenriksministeren etter noen praksis fant det nødvendig å gå over til denne metode, hvilket jeg meget godt kan forstå.

Jeg bad om ordet for å nevne at vi i dag også har hatt en drøftelse om disse spørsmål i Rådet for internasjonalt økonomisk samarbeid. Nå nevner jeg ikke dette for å påberope meg dette råds votum i noen bestemt retning. For – som jeg også sa klart i Rådets møte – så brått som dette kom på, og så lite skriftlig materiale som det

var mulig å legge frem, kunne man ikke vente at rådet skulle kunne ta noen konkrete standpunkter nu i en sak av denne rekkevidde. Men med dette forbehold er det vel riktig å si at de fleste av Rådets medlemmer uten reservasjoner var enig i den oppfatning at man måtte få disse spørsmål nærmere utredet før man binder seg på noen måte, men at man også var enig i at man ved formuleringen av utredningsoppdragene også måtte gi uttrykk for at man godt kunne tenke seg at disse kunne føre frem til positive resultater. To representanter – Rikvold og Søyland – inntok en kanskje noe mer positiv holdning, uten at jeg tør si helt klart om dette var ment som en anbefaling av at vi i København skulle påta oss positive forpliktelser, eller om siktepunktet mer var at man ønsket en så positiv undertone i utredningsoppdragene som overhodet mulig.

Trygve Bratteli: Jeg vil først bare stille et spørsmål. Uansett hvordan en vurderer premissene og perspektivene for dette nordiske tiltak, har det selvfølgelig også et markedspolitisk perspektiv, og hvis det skal utgå noen proklamasjon i en eller annen form fra København-møtet, vil det også være av interesse, om den side av saken har vært overveid, å vite hvordan dette vil bli formulert, hvordan dette nye nordiske tiltak vil bli stilt inn i den alminnelige markedssituasjon, og de målsettinger de forskjellige nordiske land har gitt uttrykk for når det gjelder den alminnelige markedssituasjon. Mitt spørsmål er da bare om det foreligger noen formulering om det. Det foreligger ikke noe utkast i disse dokumentene, og vi kan derfor ikke se noe av dem.

Statsråd Willoch: Etter handelsministrenes innstilling, som sikkert i alle land er avgitt i samsvar med vedkommende regjerings syn, vil det på statsministermøtet bli gitt uttrykk for at det nordiske samarbeid for det første må utformes under hensyntagen til de fire lands forpliktelser innenfor EFTA, og for det annet utformes slik at det gjør det lettere for de deltagende land å delta i samarbeidet i et utvidet europeisk marked. Med andre ord, man ønsker en klar formulering av et europeisk siktepunkt for samarbeidsbestrebelsene.

Formannen: Det går vel også fram av dei dokument vi har fått, at Danmark har sagt at det heile skal leggjast opp på dette møtet.

Statsråd Willoch: Hvis jeg ikke erindrer feil, går dette også frem av embedsmannsgruppens rapport.

Utenriksminister Lyng: Det står på side 10.

Trygve Bratteli: Det avhenger av hvilke fordringer en stiller til klare formuleringer. Jeg er helt oppmerksom på at det er sagt på en rekke områder, blant annet i embetsmannsinnstillingen om dette. Om det imidlertid dekker fordringen til klare formuleringer, skal jeg ikke gå nærmere inn på, men det vil være av atskillig

større betydning hvordan dette er formulert i det som eventuelt utgår fra selve statsministermøtet.

Halvard Lange: I tilslutning til det hr. Trygve Bratteli nettopp sa, vil jeg si at jeg ser det som en riktig norsk holdning at vi bidrar til at det i det som går ut fra København-møtet, blir klart presisert at hovedmålet for de nordiske lands markedspolitikk er å bidra så langt vi evner til at det etableres ett stort europeisk markedsområde, og at de skritt man måtte bli enige om å ta, eller de videre utredninger man måtte bli enige om med sikte på å kunne ta skrittene senere, er å se som etapper på veien mot nordisk tilslutning til dette store europeiske fellesmarked, slik at den målsettingen blir stående som det sentrale og prinsipale, og at det nordiske samarbeid blir sett som underordnet det europeiske samarbeid, EEC-samarbeidet.

Bernt Ingvaldsen: Jeg er enig i at man bør følge denne utredningslinjen selv om de andre landene mener noe annet. Jeg tror også man må ha for øye at man skal ha det europeiske samarbeid som det endelige mål, og at man ikke skal gjøre noen avvikelser av hensyn til nordisk samarbeid hvis det kan virke forstyrrende.

Nordisk tollunion har vi jo vurdert tidligere, og etter min mening har Norge intet å vinne ved en tollunion. Jeg tror ikke dette har endret seg nå. Det ser for meg ut som om svenskene her vil ha en helt overveiende innflytelse på grunn av sin meget sterke finansielle stilling. Det ser vi allerede nå når det gjelder industriell virksomhet i Skandinavia.

Jeg kunne også tenke meg utredninger av litt annen art for å vurdere det endelige resultat. Hvordan vil en slik nærmere sammenslutning i Norden virke på hele EFTA-samarbeidet. Det må nødvendigvis til en viss grad være rettet mot England, og det er bare så vidt berørt i disse utredningene. Selv om England er i en litt vanskelig stilling og kanskje ikke alltid har oppført seg slik som vi kunne ha ønsket, er England tross alt vår store avtager på en rekke områder, og dette spørsmål skulle jeg gjerne se undersøkt litt nøyere.

Så er det forholdet mellom industrien og landbruket her i landet. Der har vi fått et fellesmarked, så å si, når det gjelder industrivarer, med en hel del virkninger som vi nå begynner å kunne konstatere og merke, og som ikke er særlig hyggelige.

Når det gjelder landbrukspolitikken, vil jo danskene ha den med og vi ønsker det ikke. Det kunne være morsomt å vite med hvor meget våre spesielle landbruksforhold i grunnen øker vårt omkostningsnivå. Det er klart at skal vi konkurrere på like fot i industrien, er det ugunstig for oss å ha et meget høyere omkostningsnivå for jordbruket. Jeg vet ikke om det kunne la seg gjøre å få en oversikt over det, men det ville være av interesse hvis man skulle gjøre noen tillempninger i vår landbrukspolitik, å se hvor meget dette vil føre med seg. Jeg er i det store og hele ikke noe særlig entusiastisk overfor disse tiltakene, og ikke tror jeg de er så forferdelig godt gjennomtenkt av de andre heller. Det at man skal være med på en slik utvikling nærmest av motehensyn, og at man ikke tør si sin mening,

synes jeg er litt unaturlig. Jeg er derfor enig med Regjeringen i at her må vi ivareta våre interesser. Det er ingen av de andre landene som gjør det.

Svenn Stray: Jeg kan for så vidt slutte meg til det som ble sagt nettopp nå. Jeg vil gi det råd til statsministeren at man under disse forhandlingene bør holde meget sterkt på at det lengste vi kan strekke oss til, det er at vi på ny får disse tingene saklig utredet og bedømt med sikte på å se om de økonomiske forhold skulle ha forandret seg noe i forhold til det som var resultatet for vårt vedkommende da vi sist undersøkte dette. Jeg for min part vil gjerne si at jeg er litt engstelig for at vi skal si at vi tror – jeg hadde nesten sagt forhåndsantydte – at disse utredningene nå kommer til å gi positive resultater. Jeg slutter meg i grunnen til det som er sagt av de norske representanter – det står på side 10 i embedsmannsutvalgets rapport – at det er ikke godt å si noe bestemt om utsiktene for dette nå. Jeg er klar over at det for enkelte kanskje kan synes ubekvemt om det kan sies at Norge er negativt innstilt til det nordiske samarbeid osv. Men på den annen side er det også et annet hensyn, nemlig at hvis man er av den oppfatning at utsiktene ikke er så store – og det er jeg, må jeg si – da påtar man seg et visst ansvar om man sier ting man i realiteten ikke mener og ikke tror på, og om man forespeiler de andre noe som man kanskje ikke er i stand til å oppfylle når det kommer til stykket. Jeg tror bebreidelsen mot oss i siste instans kan bli tyngre, hvis vi gjør det, enn hvis vi får kritikk fordi vi tilsynelatende er lite positive til å begynne med.

Det er også et par ting til, som har et mer vidtgående perspektiv, som jeg for min del legger stor vekt på. Det har vært antydnet av andre som har hatt ordet her, men jeg vil gjerne gjenta det og kanskje forsterke det noe. Det er ikke nok når vi skal drøfte disse spørsmål, at man passer på at de formuleringer som kommer ut fra møtet, blir slik at de viser at vi fortsatt ønsker en hel europeisk løsning som det prinsipale, og det er heller ikke nok at vi passer på å si at dette er ikke ment å være noe som skal støte våre andre EFTA-partnere. Vi må også sørge for det når vi vurderer forslag til konkrete løsninger. Selv om man i og for seg i sine formuleringer er aldri så velvillig overfor de langsiktige løsninger som vi ønsker, kan de likevel være av en slik art at de faktisk kommer til å gjøre disse løsninger vanskeligere. I den forbindelse vil jeg ikke unnlate å peke på følgende: La oss forutsette at vi gjennomfører visse nordiske ordninger og finner ut at det gikk ikke som vi fryktet, tvert imot viser det seg at en økonomisk union mellom de nordiske land så noenlunde kommer til å fordele ulemper og fordeler likt mellom landene, så for den saks skyld kan vi i og for seg gå med – men det vil uvegerlig bety at vi bindes fastere til Sverige og Finland, som jo når det gjelder politisk orientering – for øvrig økonomisk også – har en annen holdning enn vi har. Og vil ikke det i annen omgang komme til å gjøre det vanskeligere for oss og binde vår frihet når det gjelder å velge tilknytningsform til et utvidet vestlig samarbeid? Jeg for min part må si at jeg er meget lite tilbøyelig til å ville godta slike arrangementer som uvegerlig vil måtte tolkes som om vi nå i sterkere grad enn hittil trekkes inn i de såkalte nøytrale staters krets.

Det annet er, som også nevnt før, at vi fra norsk side må være meget på vakt slik at ikke dette i Storbritannia kan oppfattes som om ikke rettet mot dem, så i all fall som en unfair handling overfor Storbritannia. Nå kan man jo ikke si at Storbritannia er så forferdelig hensynsfull bestandig, det er så, men vi må likevel i vår egen økonomiske interessers navn, være klar over at vi ikke er tjent med å støte Storbritannia på mansjettene her, så derfor må vi etter min mening gå frem med den ytterste varsomhet.

Hans Borgen: Jeg vil gjerne få si noen ord i tilslutning til det som for meg fortonet seg som konklusjonen både i statsministerens redegjørelse og i de utfyllende orienteringer som utenriksministeren og handelsministeren gav, at Regjeringen er i hovedsak blitt stående ved at det ikke nå er tiden til å gi noe politisk forpliktende utsagn, og at det norske standpunkt i København-møtet må være at man tar fatt på utredninger, men på dette stadium ikke på forpliktende grunnlag. I samme forbindelse vil jeg gjerne få føye til at jeg ser med noen skepsis endog på de formuleringer handelsministeren refererte, om de mer konkrete målsettinger for hva utredningene skal gå ut på, dette at man omtrent rett på sak skal ta sikte på en nordisk tollunion, en nordisk økonomisk union eller hva man vil kalle det. Jeg mener man må holde seg til mer moderate formuleringer også når det gjelder den målsetting utredningene skal lede fram til.

Når dette er sagt, vil jeg imidlertid gi uttrykk for at jeg synes man skal være nokså forsiktig med nå på ny å pådra Norge ansvaret for at det eventuelt ikke vil komme noe ut av et mer utvidet nordisk samarbeid. Jeg har i nokså mange innlegg i markedsdebatten gitt uttrykk for at jeg er sterkt positivt interessert i et utvidet nordisk samarbeid, og jeg mener det er i norsk interesse å forfølge de gode resultater vi har sett av det under EFTA-samarbeidet. Jeg mener at det også er mer å gjøre, og noe å vinne for oss og for de andre nordiske land, så jeg gir full tilslutning også til det syn at en må prøve å få anlagt en positiv linje, og at det som skal komme som uttrykk fra statsministermøtet, ikke må vise det nordiske samarbeid noen kald skulder, men være av positiv art.

I den forbindelse vil jeg gjerne ta en reservasjon overfor det som hr. Bratteli og hr. Lange nettopp nevnte, at en så å si under enhver omstendighet må ta sikte på at det som sies og det utredningsarbeid som legges opp, først og fremst skal ta sikte på et utvidet europeisk samarbeid med tilslutning av vårt og andre nordiske land til det europeiske fellesskap. Det er langt fram – selv danskene regner nå ganske nøkternt med at mindre enn fire-fem år vil det ikke ta før det i det hele tatt blir noen konkret diskusjon om utvidelse av EEC. Og hvis en mener noe i det hele tatt med at vi skal prøve å ta vare på våre norske og nordiske interesser, er det jo nødvendig å ta hensyn til at Sverige og Finland har tatt et annet standpunkt til det europeiske økonomiske fellesskap enn vi har gjort. Hvis en skulle holde i forgrunnen hensynet til en framtidig europeisk løsning med de nordiske land inne i bildet, da vil en med en gang sette en kraftig strek for ethvert framskritt i nordisk samarbeid. Jeg mener det er unødvendig i den situasjon som er. Vi kan la det ligge nå og holde helt åpen også den siden av saken.

Det kan hende det er vanskelig å få til en uttalelse som er tilstrekkelig positiv til å tilfredsstille den nokså sterke opinion som gjør seg gjeldende til fordel for et utvidet nordisk samarbeid og som også gjelder de andre nordiske land og at vi på ny kan komme i den situasjon vi var i før, at Norge har fått ansvaret for at det ikke skjer noe på det nordiske plan. Det er mulig at det vil være vanskelig å finne en helt gunstig formulering. Jeg synes det er grunn til å beklage at danskene har tatt et så høyt siktemål som de har. De har stilt veldig store fordringer, krevd vidtgående samarbeidsformer som det i øyeblikket er svært urealistisk å diskutere i det hele tatt. På den bakgrunn vil det lett se ut som det som kan komme ut av det forestående møte og av påfølgende møter og utredninger, vil være nokså spedt og vekke en viss reaksjon. Men det er det, så vidt jeg vet, lite eller ingenting å gjøre med. Derimot mener jeg man bør ta sikte på å være positive, i den utstrekning det har noen realistisk hensikt å være det, for det nordiske samarbeid.

Et helt konkret punkt vil jeg nevne som muligens kunne overveies. Vi bør få diskutert en mer institusjonell konstruksjon for et nordisk samarbeid utad, både når det gjelder felles opptreden under diskusjonen av spørsmålet om eliminering av handelshindringer i sin alminnelighet og det kan også være at en noe lenger fram i marsjen vil se det som et ønskemål og se fordelene ved å kunne ta opp i nordisk fellesskap f.eks. den franske invitt om å diskutere enkelte spesielle arrangementer av handelsmessig art med fellesmarkedsområdet. I den forbindelse ville det ha vært nyttig om man hadde gjennomdrøftet muligheten for en nordisk fellesopptreden på mer organisert og institusjonelt grunnlag, og jeg mener at det også er et område som kan være vel verd å ta opp når en først går i gang med internordiske drøftinger.

Formannen: EFTA er nemnt her, og eg er einig i at vi må prøve å kome vidare i EFTA. Men det ser jo alt anna enn lett ut, det kan ein trygt slå fast. Vi bør sjølvstund ikkje gjere noko som kan irritere Storbritannia, men om Norden harmoniserer sine tollsatsar, skulle ikkje det råke Storbritannia, i all fall ikkje direkte, for Storbritannia kjem jo inn her med sine produkt tollfritt likevel. Kan vi hjelpe til med at Storbritannia vil ta opp til revisjon sin innkjøpspolitikk når det gjeld jordbruket, til fordel for Danmark og til fordel for dei andre EFTA-landa, måtte det vere ei oppgåve for oss.

Det er sagt her av fleire at det som no blir gjort, må ha europeisk sikte, og det er eg einig i. Då reiser spørsmålet seg om ein nordisk tollunion vil verke positivt eller negativt. Det er ikkje lett å svare på det. Men får vi ein nordisk tollunion, må jo dei landa som er med der, i tilfelle underhandle i fellesskap med EEC og andre land, og det kan bli ein klamp om foten på Norge og Danmark. Det er det ikkje den minste tvil om. På den andre sida vil det vel lette stillinga noko for Sverige. Det ville kanskje gjere det noko lettare å få Sverige med i EEC på den måten, og vi har sjølvstund også interesser av det. Men det kan bli ei hindring for oss. Men Danmark ser jo ut til å ville ta det, og det er jo den same hindringa for Danmark som det i tilfelle blir for Norge, og Danmark har hittil vore endå meir forhipne på å kome inn i Fellesmarknaden enn vi. Men det er svært vanskeleg på førehand å seie kva resultatet av dette vil bli. At svenskane no er interesserte i å få i stand ein tollunion,

i all fall dersom vi kan halde jordbruket utanfor, kan eg forstå, for det vil lette noko på den situasjonen dei kom i i sommar, då dei sende ein søknad som ikkje blei godtatt som søknad. At Danmark kan tenkje seg tollunion og tenkje på å yte svenskane den service, heng vel også saman med at dei kan tenkje seg å få sitt jordbruk med i ein tollunion, og dei kan sjølv sagt gjere mykje for å få det til. Men om denne nordiske tollunionen vil verka positivt eller negativt når det gjeld det europeiske økonomiske samarbeid, synest eg er nokså uklårt på dette tidspunkt i all fall.

Det er sagt at tollunionen med jordbruket inklusive, etter det mest radikale danske mønster vil koste Sverige ca. 1 milliard kroner. Er det nokre overslag for Norges vedkommande? Det er klart at skal vi påleggje avgift på matvarer som vi innfører frå tredjeland, kan det bli ganske store summar. Vi ville få eit ganske anna budsjett når det gjeld sukkerkjøp og vi ville kanskje også få det for mel, så det blir ikkje småtteri som må betalast der, og det kjem vel for ein vesentleg del til å gå til støtte for eksport av danske jordbruksvarer. Så eg trur nok at Regjeringa har rett i at vi i København akkurat på dette punkt ikkje skal gi noka politisk erklæring om at vi går inn for det eine eller det andre.

Utenriksminister Lyng: Jeg vil gjerne si noen få ord om det spørsmål hr. Bratteli reiste, eller rettere sagt, det perspektiv hr. Bratteli åpnet, og som senere er ført videre av hr. Lange, hr. Stray, formannen og andre.

Jeg er helt enig i det syn som ligger under både hr. Brattelis og hr. Langes bemerkninger om at under et videre perspektiv må de tiltak vi nå overveier å sette i kraft på nordisk plan, innpasses i den videre europeiske målsetting, som, slik jeg tolker stortingsvedtaket, er vår målsetting. Jeg vil gjerne få si at våre representanter, både på samarbeidsministermøtet og ikke minst i embetsmannsdelegasjonen, meget klart har satt lyset på nettopp det spørsmålet. Jeg har lyst til i den sammenheng å referere noen få linjer fra de ikke helt gjennomarbeidede skriftstykker som har vært resultatet av samarbeidsministerens, handelsministerens og hans kollegers arbeid i Stockholm, og som er kommet til oss i noe skiftende språkdrakt. Det står her i en ingress, som jeg forstår alle var enig om:

«Alle de nordiske land streber etter at et stort europeisk marked opprettes. Danmark og Norge har søkt om medlemskap i de europeiske fellesskap. Sverige har søkt om forhandlinger vedrørende deltakelse i en utvidelse av fellesskapene i en form som er forenlig med dets nøytralitetspolitikk. Muligheten for medlemskap utelukkes ikke.»

Det er formodentlig fra svensk side den siste setningen er formulert. Så kommer det i videreføringen av denne ingressen, som slår over i en annen språkform:

«Statsministrarna är ense om att det fortsatte ekonomiska samarbetet skall utformas under hänsyntagande till de fyra ländernas förpliktelser inom EFTA och stå öppet för Island, att samarbetet skall utformas så att det underlättar för de fyra länderna att delta i eller samarbeta med en utvidgad europeisk marknad.»

Selv om man får med dette og absolutt bør understreke dette i en eventuell uttalelse som avgis, vil jeg jo også si meg enig i den synsmåte som hr. Bratteli lot skinne igjennom, at formuleringer på generell basis er én ting, og realiteter er en annen ting. Og skal man nå snakke rett ut, må det vel innrømmes at man har et inntrykk av at fra svensk side ser man ikke med uvilje på at disse nordiske tiltak kunne gis en form som faller mer i tråd med den svenske innstilling overfor Fellesmarkedet enn vår innstilling. Men alt dette er vel tvilsspørsmål som må reises her i dag, for sakene har ikke vært grundig gjennomdrøftet, – tvilsspørsmål som i seg selv er den beste begrunnelse for at vi ikke i dag bør ta en politisk bindende avgjørelse eller gi en bindende politisk uttalelse, men bør gå inn for en videre undersøkelse av problemene – altså tvilsspørsmål som skulle underbygge den foreløpige konklusjon Regjeringen har antydnet.

Det har vært reist et spørsmål om det kan være politisk ubekvemt om det skulle kunne sies at dette samarbeid ble bremsset fra norsk side eller særlig hemmet fra norsk side. Jeg må si at jeg legger ikke så forferdelig stor vekt på det hensyn for mitt vedkommende. Det er jo vi som får arbeide for norske interesser under disse drøftelsene, det er ingen andre som gjør det. Det er vel et faktum vi ikke kan komme bort fra, at våre svenske og danske venner spesielt har høstet atskillig mer fordelaktige historiske erfaringer fra sine tidligere unioner enn vi har gjort.

Bernt Ingvaldsen: Statsministeren nevnte at det her i landet kunne være behov for et teknologisk samarbeid med Sverige. Det er mulig. Men der vil jeg få lov å peke på at det tydeligvis er en forskjell mellom svensk industripolitikk og f.eks. amerikansk. Jeg har arbeidet en del på det elektrotekniske og mekaniske område. Der kan man få lisensavtaler på meget gunstige betingelser med Amerika, man kan videreutvikle og man har frie salgsmuligheter. Det er også ført tilsvarende forhandlinger med Sverige. De er aldri villig til å støtte oss med teknologiske oppgaver. De vil ha en del av det norske marked, men de har ennå aldri tilbudt de firmaer jeg har representert, en andel av det svenske marked. Så det er en vesensforskjell. Og det samme gjelder på mange områder. F.eks. når det gjelder atomkraft osv., er i all fall England kommet vesentlig lenger. Jeg er ikke sikker på om den svenske interesse for nordisk samarbeid gir den samme fordel for Norge som for Sverige.

Trygve Bratteli: Jeg vil gjerne komme litt tilbake til realitetene, selv om det er vanskelig i og for seg for oss som her når det gjelder vesentlige ting, får dette forelagt første gang gjennom muntlige orienteringer.

Jeg vil gjerne si at for meg knytter det seg atskillige betenkeligheter til den situasjon en her kan komme opp i, og for så vidt også i dette møtet i København, men de betenkelighetene er delvis av annen art enn de som her er kommet til uttrykk fra enkelte. Jeg tror ikke en skal se bort fra at en her kan komme inn i en utvikling som kan komme til å legge noe av en frostnatt over samarbeidsbestrebelsene i Norden på lignende måte som det har lagt seg eller er i ferd med å legge seg en frostnatt over det en regnet med skulle bli utviklingen i Europa. Så for meg knytter

det seg mange tvilsspørsmål til det som her skal foregå, til det som kan bli resultatene av det. Men slik vi har fått saken forelagt, vil jeg her forbeholde meg den endelige vurdering og de endelige standpunkter til en har fått studert det som foreligger noe nærmere.

Det er klart at et av de spørsmål som her reiser seg, og som ligger bak den måten dette nå diskuteres på saklig sett, det er jo om den situasjon som har oppstått i Europa ved stagnasjonen i forsøket på å utvide markedet, overvinne markedssplittelsen, har skapt en situasjon som for en lengre periode fremover gjør det påkallet å forsøke med en sterkere nordisk innsats, internordisk innsats, som en ellers hadde fått kanskje også i Norden via utviklingen av et europeisk fellesmarked om alle land hadde kommet inn der, slik som vi jo fikk en meget sterk nordisk utvikling etter tilslutningen til EFTA. Der vil jeg gjerne si at når jeg hører her i dag enkelte uttalelser som ligger nesten på før EFTA-basis om de interne økonomiske forhold i Norden, faller de ikke på noen måte sammen med det som er min oppfatning. Jeg mener det som er skjedd via EFTA, har vist at den måten en behandlet de nordiske spørsmål på i 1950-årene, var et alvorlig feilgrep, at faktisk mulighetene også innenfor Norden for et økonomisk samarbeid, et økonomisk samkvem, var langt større enn skeptikerne den gang trodde. Det er det som senere er blitt bekreftet gjennom EFTA. Derfor er det som er skjedd i Norden de senere år, ikke bare utveksling av diplomatiske høfligheter, men det er skjedd en kolossal økonomisk utvikling – en kan gjerne bruke uttrykket integrasjon – på det industrielle område i de nordiske land i løpet av de seneste årene.

Jeg tror også at det er store muligheter fortsatt når det gjelder samarbeid i Norden. Det som er problemet – og det er bakgrunnen for det spørsmål jeg innledningsvis stilte – er her å finne en kombinasjon av det ønske en har om en nordisk utvikling og et nordisk samarbeid, samtidig som en stadig vil holde åpne mulighetene for å kunne gå aktivt inn for, når leilighet byr seg, å løse også de europeiske markedsspørsmål. Og der forekommer det meg – og jeg oppholder meg igjen et øyeblikk ved det siste – at det synes ikke å være noen særlig konsentrert vilje i de uttrykkssett en har funnet i sin omtale av den europeiske markedssituasjon i det jeg har sett og hørt hittil av det som har vært preparert v dokumenter i forbindelse med København-møtet. Ganske uansett hvorledes en ellers håndterer dette, bør det være helt klart at en her holder fast ved det europeiske perspektiv. Dette er ikke spørsmål om – hva skal vi si – en mer eller mindre vennskapelig følelse overfor Sverige eller Danmark, men det er simpelthen på den økonomiske basis, at uansett hva vi gjør i Norden også i årene fremover nå, så løser ikke det de konsekvenser vi i de nordiske land må ta av at den europeiske markedssplittelse fremdeles eksisterer. Med andre ord, vi kan ikke med noen slags tiltak innenfor Norden løse de problemer som er uløst ved den nåværende europeiske situasjon. Men det er selvfølgelig ikke til hinder for at en på vesentlige områder kan aktivisere også det nordiske samarbeid om en finner det hensiktsmessig, og om en finner det gagnlig. Og der er ikke jeg – det vil jeg si rett ut – så skeptisk som enkelte i debatten rundt dette bordet i dag har gitt uttrykk for at de er.

Jeg sa at det kan være fare for at det kan legge seg en frostnatt over det nordiske samarbeid som det har lagt seg over det europeiske – og her er vel stedet for å snakke rett ut – om det som foreligger – og der må vi se i øynene at hvis resultatet av København-møtet blir en deklarasjon om utredninger, så er det et fullt tilbaketog fra de forespeilinger som Nordisk Råds møte i Oslo avfødte, fordi at her starter vi ikke nå på nytt eller på bar bakke. Vi har hvilende forslag i Nordisk Råd som gir anledning til å behandle alle de spørsmål det her er tale om, og de har hvilt i Nordisk Råd i en lang årrekke – det er det berømmelige «paketet». Jeg vet ikke hvor mange møter samarbeidsministrene har hatt om dette, jeg vil ikke snakke om embetsmannsdelegasjonene. Alt dette ligger i Nordisk Råd, det har vært på utredningsbasis, det har vært utredet og utredet. Det er den side av saken. Det annet er nettopp det som skjedde i 1950-årene, hvor enhver nordisk ordning ble utredet i hjel ved den måten det ble grepet an. Resultatet var at det ble et bibliotek, det ble ikke noen nordisk ordning i det hele tatt. Det er et ganske illustrerende eksempel på hva som ikke fører til noen reell framgang i et samarbeid mellom landene, å drive utredning på den måte som det ble drevet i 1950-årene, og som nå i en årrekke allerede har vært drevet ved de såkalte pakETForslagene i Nordisk Råd. Og det er klart at denne bakgrunn kan vi ikke uten videre sette ut av betraktning, den ligger der. Dette er noe som alle impliserte vet – ikke minst de arme embetsmenn, som i virkeligheten skal begynne å utrede de gamle prosjektene på nytt igjen, er vel kjent med det arbeid som har pågått.

Det er derfor jeg sier det så sterkt: Hvis ikke resultatet blir noe annet i København enn at det skal utredes, vil det bli et fullt tilbaketog fra opplegget i Nordisk Råd i Oslo. Til det kan en bare si at det er ikke vårt ansvar, det er ikke vi som spilte ut i Nordisk Råd, osv., det var den danske regjering osv. Men for så vidt en her kommer inn i en tidsperiode av kortere eller lengre varighet da det nordiske samarbeid kan få en ganske spesiell betydning – og jeg ser ikke bort fra at vi kan komme inn i en slik periode – skal en også vurdere ganske nøye de politiske komplikasjoner av en slik utgang av det som her ble presentert som et storstilt oppspill. Derfor – uten at det er mulig for meg å gi noe konkret utformet råd på det nåværende tidspunkt – tror jeg en også i forbindelse med dette møte skal være fullt oppmerksom på denne side av saken, at hvis det ikke er mulig å få til noe som mer inneholder en viljesytring når det gjelder det nordiske samarbeid i en tidsperiode framover, og en bare faller tilbake på at nå skal det utredes igjen, så vi det lett føre til at det legges det samme «deadlock» over det nordiske samarbeid på disse områder i årene framover som det vi må frykte for kan komme til å ligge også over de alminnelige europeiske markedsbestrebelsene i en periode fremover.

Statsminister Borten: Hr. Bratteli begynte med å si at det var fare for en frostnatt over nordisk samarbeid, men gav så selv forklaringen på det, og det er jeg enig i for så vidt, men det er ikke vår hodepine. Hvis vi hadde mulighet for å være med og formulere utspillet, hadde det ikke blitt et slikt utspill, men det er den politiske realitet vi har å ta standpunkt til i dag. Det samme syn vet jeg at svenskene har, de var også overrasket over at danskene kom med et så veldig markant rundkast

som de nå har gjort. Det er kanskje opportunt å erindre om hva som skjedde i Helsingfors for ett år siden, da danskene uttalte sin store misnøye med sinkene i Norge, og at hvis ikke noe nå skjedde her, ville de ta saken i sin egen hånd og gå inn i EEC. Det var tonen den gang. Og nå er tonen en annen, med et veldig vidtgående utspill i retning av nordisk samarbeid.

Ellers må jeg tilstå at jeg ikke helt skjønner sammenhengen mellom hr. Brattelis første og annet innlegg. Jeg forstår det første slik at han er veldig engstelig for at en ved å gå for langt og markant i retning av nordisk samarbeid kunne komme i skade for å forspille muligheten for en bredere europeisk løsning, og at en ikke måtte tape det av syne. I sitt andre innlegg pekte hr. Bratteli på faren for å legge et «deadlock» over nordisk samarbeid ved ikke å markere en sterk nok vilje til realistisk samarbeid i nordisk regi. Det er litt vanskelig for meg, hr. Bratteli, når vi taler rett ut, å få helt sammenheng i det. Men jeg er enig i at faren for at det nå blir et «deadlock» er der, og jeg har gitt uttrykk for før, offentlig, at det kunne bli et antiklimaks ved at danskene spilte ut så vidtgående og markant. Men det er som sagt noe vi ikke har hatt mulighet for å innvirke på. Vår oppgave er nå politisk å takle saken best mulig slik som den foreligger, og da er det at våre embetsmenn og de ministre som har vært involvert, har funnet at dette med å utrede ting er den løsning vi kan falle tilbake på. Og det er jeg enig i. Jeg synes de som har møtt for oss i de foreløpige drøftinger har gjort et godt arbeid i så måte, de har ikke gått så langt at det er nødvendig for noen å taue tilbake, og det anser jeg alltid som en fordel ved slike opplegg.

Ellers når det gjelder betraktningene omkring EFTA, omkring EEC, omkring muligheten for fordeler, er jeg ikke helt enig med hr. Ingvaldsen i hans betraktninger. Jeg tror ikke vi skal være så skeptiske når det gjelder å vinne fordeler, for de samarbeidsframstøt vi hittil har vært med på, har gått i retning av liberalisering av markeder handelspolitisk for det meste. Dermed tar vi som nasjon på oss de ulempene enhver liberalisering gir for et land, uten at vi samtidig har sikret oss å være med på å få del i fordeler hvis ikke vår egen konkurransekraft og produksjonsevne kan nytte ut de fordelene. Det er der jeg tror vi kanskje er en smule uenig. Jeg tror vi må erkjenne at vi er så små at vi i den verden vi lever i, har behov for samarbeid om spesialiserte teknologiske ting. Og det faller igjen sammen med hr. Ingvaldsens argumentasjon, at svenskene kanskje er ute for å erobre markeder for å nytte sin overlegne teknologi. Det var der jeg mente vi kunne kjøre inn en kile den andre veien for å prøve svenskene, om de mente det alvorlig med en slik koordinering. Det er et av de feltene jeg tror vi har noe å vinne på, derfor nevnte jeg det. Jeg tror vi avgjort kan få fordeler nettopp der som kan oppveie de ulempene som vi må ta på oss ved en liberalisering på andre felter. La meg også tilføye at vi løser heller ikke noe for det praktiske næringsliv – jeg tror vi føler trykket sterkere hver dag, at de mener myndighetene må gjøre noe – ved bare å henvise til en bredere markedsløsning, det er ikke noen trøst for industrien og næringslivet å sitte og vente på det. Jeg tror flere og flere har den oppfatning at vi i mellomtiden må gjøre det som er mulig, inntil det kan bli en bredere løsning.

Når det gjelder formuleringene synes jeg de er tatt godt vare på i det som er sendt ut. Jeg tror ikke det er stort lenger å komme når det gjelder formuleringen til fellesuttalelser med hensyn til det som hr. Lange og andre var inne på, at man ser det hele innenfor et bredere europeisk aspekt. Og det har naturligvis også danskene interesse av, for så fullstendig nyorientert er de vel ikke at de nå kaster helt om. Det vet vi jo ikke, men det lyder litt rart at det skulle være en helt ny giv fra dansk side i så måte.

Formannen: Fleire har ikkje meldt seg.

For at ikkje folk skal studere på kva vi har møte om no i påskeferien, kunne det vere ein idé å sende ut eit kort nøytralt kommuniké, der det heiter noko slik som:

Stortingets utvidede utenriks- og konstitusjonskomite hadde møte fredag. Til stede var statsministeren, utenriksministeren, handelsministeren, landbruksministeren og fiskeriministeren. Møtet drøftet markedsspørsmålene, særlig det nordiske samarbeid, i forbindelse med de forestående møter i København.

Møtet hevet kl. 14.45.